

Ks. Paweł Maciaszek
Częstochowa

Skutki daru Ducha Świętego w świetle homilii obrzędu bierzmowania

Bierzmowanie, obok chrztu i Eucharystii należy do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej (KKK 1285). Często jednak w rozumieniu wiernych, jest to sakrament niedoceniany, którego istotę trudno zrozumieć. Być może te trudności wynikają z faktu, że Duch Święty jest ciągle Bogiem Nieznanym dla wielu wiernych¹.

Bierzmowanie bywa nazywane również sakramentem dojrzałości chrześcijańskiej, sakramentem duchowego umocnienia, sakramentem misji i apostołstwa czy sakramentem Ducha Świętego. Wy-

¹ „Duch Święty był w pewnym sensie tą najbardziej niedostrzeżoną Osobą Trójcy Świętej. Pełne zrozumienie Ducha Świętego wydaje się być poza naszym zasięgiem. Kiedy byłem małym chłopcem, moi rodzice, podobnie jak i wasi, uczyli mnie znaku Krzyża. Więc szybko zdałem sobie sprawę z tego, że istnieje Bóg w Trzech Osobach i że Trójca Święta jest centrum naszej wiary i życia chrześcijańskiego. W momencie, gdy dorosłem do zrozumienia Osoby Boga Ojca oraz Syna – imion już dość dobrze znanych – moje pojmowanie trzeciej Osoby Trójcy Świętej pozostało niepełne. Więc będąc już młodym księdzem wykładającym teologię, zdecydowałem się przestudować wyjątkowe świadectwa działania Ducha Świętego występujące w historii Kościoła. To właśnie wtedy zwróciłem się, między innymi, ku dziełom Świętego Augustyna” Benedykt XVI, *Czuwanie Ojca Świętego Benedykta XVI z młodzieżą* (Sydney, 19 lipca 2008), www.sydney2008.pl.

mienione nazwy wskazują na bogactwo duchowej rzeczywistości, ukrytej pod znakiem nałożenia rąk i namaszczenia krzyżem świętym. Sakramenty bowiem są nie tylko darem lecz także posłaniem, włączającym istnienie człowieka i jego działanie w tajemnicę Paschy i Pięćdziesiątnicy². Niniejszy tekst będzie próbą ukazania istoty tego znaku łaski i wskazaniem skutków daru Ducha Świętego, w oparciu o tekst homilii zawarty w odnowionych obrzędach bierzmowania z 1971 roku³ Aktualność potrzeby nauczania i wyjaśniania sakramentów przy ich celebracji tłumaczy postępujący proces laicyzacji. Słuchanie słowa Bożego i świadome przeżywanie tajemnic zbawienia w sakramentalnych znakach stoi u podstaw praktykowania chrześcijańskiego stylu życia. Jak najdokładniejsze przedstawienie kerygmatu w homilii stanowi sposób spotkania się Boga i człowieka. W ten sposób – przez słuchanie Zbawiciela i przyjęcie Go – dokonuje się kroczenie chrześcijan drogą zbawienia⁴.

Bierzmowanie w historii zbawienia

W homilii zawartej w obrzędach bierzmowania, została przypomniana scena z Dziejów Apostolskich, opisująca dzień Pięćdziesiątnicy (zob. Dz 2, 1–38). Do tego nowotestamentalnego tekstu nawiązał również papież Paweł VI w swojej *Konstytucji apostolskiej* o sakramencie bierzmowania, wskazując ów moment, zgodnie z katolicką tradycją, jako początek sakramentu duchowego umocnienia. Ten fragment Dziejów Apostolskich w sposób wyraźny akcentuje znaczenie działania Ducha Świętego zarówno w życiu chrześcijanina, jak i Kościoła. Pneumatologia Łukasza wyraźnie podkreśla, że Trzecia Osoba Boska i Jej dary służą budowaniu wspólnoty Kościoła⁵ Przychodzący Duch Święty dokonuje zjednoczenia wszystkich ludzi. „Odtąd ludzie stają się na nowo jednością i dlatego mówią językiem,

² T. Sikorski, *Sakramenty święte w pełnieniu zadań moralnych*, „Ateneum Kapłańskie” 70 (1977) 409, s. 313.

³ *Obrzędy bierzmowania dostosowane do zwyczajów polskich*, Katowice 1995².

⁴ Zob. J. Swędrowski, *Kształtowanie postaw moralnych w przekazie kaznodziejskim*, „Studia Loviciensia” 6 (2004), s. 246–247.

⁵ Zob. T. Schneider, *Znaki bliskości Boga. Zarys sakramentologii*, tł. J. Tyrawa, Wrocław 1990, s. 114–115.

który jest zrozumiały dla wszystkich i który jednoczy wszystkich – język Ducha Świętego, dzieci Bożych, język miłości”⁶ Wydaje się, że wydarzenie Pięćdziesiątnicy stanowi istotny punkt odniesienia dla zrozumienia dynamiki rozwoju Kościoła. Pięćdziesiątnica jest przykładem działania Boga po wydarzeniu Paschy i obrazem działania ludzi, którzy napelnieni Duchem odpowiedzieli na Boży dar. W ich życiu, inni dostrzegli obecnego Boga, który przychodzi z mocą.

Eklezjalny aspekt działania Ducha wyraźnie podkreśla w swoich tekstach św. Paweł. Fragment nauczania skierowanego do Koryntian o licznych darach, ale jednym Dawcy (1 Kor 12, 1–13) – zgodnie z zasadą: „wszystkim zaś objawia się Duch dla wspólnego dobra” (w. 7)⁷ – wymienia różne sposoby Jego działania⁸. Apostoł narodów akcentuje przede wszystkim eklezjalny aspekt otrzymywanych darów i ich znaczenie dla wzrostu wspólnoty. Działalność Kościoła jest różnorodna, ale dla św. Pawła najistotniejszy jest cel ewangelizacyjny, który wynika z dynamiki życia wspólnoty, realizowanej pod natchnieniem Ducha Chrystusowego⁹

W Nowym Testamencie znajdujemy także opisy obrzędu wkładania rąk, które „uznaje się za początek sakramentu bierzmowania” (KKK 1288). Taki gest wykonywali Apostołowie, którzy ochrzczo- nym neofitom udzielali daru Ducha Świętego (Dz 8, 15–17; 19, 5–7). Autor Listu do Hebrajczyków, wśród podstawowych elementów formacji pierwszych chrześcijan, również wymienia naukę o nałożeniu rąk (Hbr 6, 1–3). Teksty nowotestamentalne opisują także praktykę pierwotnego Kościoła, polegającą na udzielaniu bierzmowania zaraz po przyjęciu sakramentu chrztu (Dz 8, 14–17). Modlitwa, której towarzyszyło włożenie rąk Apostołów była uzupełnieniem chrztu, stanowiła moment przekazania daru Ducha Świętego i zawarcia silniejszej więzi z Kościołem.

⁶ E. Szymanek, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, Poznań 1990, s. 235.

⁷ Fragmenty biblijne cytowane są według *Biblii Tysiąclecia*, Poznań 2000⁵.

⁸ Apostoł Narodów wylicza takie dary, jak np.: mądrości słowa, umiejętności poznawania, dar wiary, łaskę uzdrawiania, dar czynienia cudów, prorocтво, rozpoznawanie duchów, dar języków i ich tłumaczenia.

⁹ Zob. M. Qualizza. *Inicjacja chrześcijańska. Chrzest, bierzmowanie, Eucharystia*, tł. M. Stewart, Kraków 2002, s. 100.

Opisywana praktyka wskazuje, że Kościół czasów apostoelskich miał głęboką świadomość roli darów Trzeciej Osoby Boskiej w życiu uczniów Chrystusa¹⁰. Od przyjęcia tych łask zależała pełna inicjacja chrześcijańska. Dla wyjaśnienia znaczenia chrztu i bierzmowania, a także zależności między tymi sakramentami można przytoczyć następujące porównanie: „stosunek chrztu do bierzmowania ma się tak, jak Pascha Chrystusa do Pięćdziesiątnicy Paschalnej. W zmartwychwstaniu Chrystusa mamy już wszystkie elementy – łącznie z darem Ducha Świętego (por. J 20, 22 n.), ale dopiero w pięćdziesiąt dni po zmartwychwstaniu Pascha osiągnęła swoją pełnię, ukoronowanie i uwieńczenie, jakby dojrzałość – w pełnym mocy Zesłaniu Ducha Świętego na Kościół i uzdolnieniu go do odpowiedzialnego oraz rzeczywistego wypełniania zadań otrzymanych już wcześniej”¹¹.

Więź między analizowanymi sakramentami inicjacji chrześcijańskiej, podkreśla także wspomniany już gest nałożenia rąk, który wskazuje na symboliczne wszczępienie ochrzczonego w Kościół¹². Zależność pomiędzy tymi sakramentami, wyraził Sobór Watykański II, mówiąc o przyjmujących ten sakrament: „Przez sakrament bierzmowania jeszcze ściślej wiążą się z Kościołem, otrzymują szczególną moc Ducha Świętego i w ten sposób jeszcze mocniej zobowiązani są, jako prawdziwi świadkowie Chrystusa, do szerzenia wiary słowem i uczynkiem i bronięcia jej” (KK 11). Przytoczone elementy teologii sakramentu Ducha Świętego wyznaczają perspektywę refleksji nad darem, jaki otrzymuje bierzmowany przystępując do tego źródła łaski.

„Otrzymacie dar Ducha Świętego (...) dzięki któremu staniecie się w doskonalszy sposób obrazem Chrystusa”¹³

W homilii obrzędu bierzmowania wierni słyszą zapewnienie otrzymania daru Ducha Świętego. Pojawia się pytanie, dlaczego używa się określenia „dar” a nie „dary”, które kojarzy się z fragmentem

¹⁰ St. Dziekoński. *Duchu Święty, przyjdź! Co powinniśmy wiedzieć przystępując do sakramentu bierzmowania?*, Częstochowa 2004, s. 13.

¹¹ B. Mokrzycki. *Obleczeni mocą z wysoka*, Warszawa 1987, s. 76.

¹² Zob. T. Schneider, *Znaki bliskości...*, dz. cyt., s. 115.

¹³ *Obrzędy bierzmowania...*, dz. cyt., s. 29.

księgi Izajasza (Iz 11, 1-2)? Tekst ten, ilustrując działanie Ducha Pańskiego, wskazuje na ducha mądrości i rozumu, rady i męstwa, ducha wiedzy i bojaźni Pańskiej. W Starym Testamencie Duch Święty nie był jeszcze objawiony jako osoba. Jest to moc Boża zdolna kształtować człowieka, aby mógł on dokonywać niezwykłych czynów, które umacniały go w posłuszeństwie Bożym planom. Księgi Starego Przymierza wskazują ponadto wyraźnie, że pełnią darów Ducha Świętego zostanie napełniony Mesjasz.

Teksty nowotestamentalne z kolei mocno akcentują, że dzięki działaniu Ducha Świętego Słowo Boże stało się ciałem i wszystko czyni Jego mocą. Dar Trzeciej Osoby Boskiej jest dopełnieniem zbawczego dzieła Jezusa Chrystusa¹⁴. Darem, jaki daje nam Chrystus jest Duch Święty. W taki sposób należy interpretować rozmowę Jezusa z Samarytanką (J 4, 10-24), opisaną w Ewangelii św. Jana¹⁵. Sam Autor natchniony, podkreślił ten aspekt komentarzem, że Jezus „mówił o Duchu, którego otrzymać mieli wierzący weń” (J 7, 38-39). O darze Ducha Świętego mówił także św. Piotr w kazaniu jerozolimskim (Dz 2, 38). Inne teksty Nowego Testamentu – takie jak: misja Piotra i Jana w Samarii (Dz 8, 16-17) czy pobyt św. Pawła w Efezie (Dz 19, 6) – podobnie opisują moment otrzymania Ducha Świętego¹⁶.

Podobną perspektywę działania Trzeciej Osoby Boskiej znajdujemy w tekstach Soboru Watykańskiego II. Soborowa eklezjologia wyraźnie zaakcentowała rozumienie Kościoła, jako Mistycznego Ciała, w którym istnieje wiele członków, ale stanowiących jedno Ciało w Chrystusie. Każdego zaś ożywia swoim duchem Jezus Chrystus (KK 7). Dlatego Konstytucja o Kościele przypomina, że bierzmowany otrzymuje Ducha Świętego dla Kościoła (KK 11). Stąd w homilii zamieszczonej w obrzędzie bierzmowania mówi się o darze Ducha Świętego jako darze Zbawiciela, którym zostaną napełnieni chrześcijanie i który pozwoli im w doskonalszy sposób stać się obrazem Chrystusa.

¹⁴ Zob. J. Guillet, *Duch Boży*, w: *Słownik Teologii Biblijnej*, red. X. Leon-Dufour, tł. K. Romaniuk, Poznań-Warszawa 1985, s. 226-235.

¹⁵ R. Rak, *Nowe spojrzenie na dar(y) Ducha Świętego*, [w:] *Ewangelizacja młodzieży*, red. E. Szczotok, A. Liskowacka, Katowice 1991, s. 10.

¹⁶ K. Romaniuk, *O siedmiu darach Ducha Świętego*, *Podręcznik dla przystępujących do sakramentu bierzmowania*, Warszawa 1997², s. 22.

Co może oznaczać „być w doskonalszy sposób obrazem Chrystusa”? Bierzmowanie ma uczynić wiarę chrześcijanina jeszcze bardziej dojrzałą. Wiara jest zawsze darem od dobrego Ojca, który nas do niej uzdalnia, ale jest także osobistą decyzją, zaangażowaniem człowieka (zob. KKK 154). Podczas przyjmowania sakramentu chrztu, wiara katechumena na charakter podstawowy, niezbędny dla stania się dzieckiem Bożym. W czasie bierzmowania, ochrzczony sam opowiada się za Bogiem i pragnie naśladować Chrystusa. Powinien to być jego dojrzały i samodzielny wybór, ze świadomością wszystkich następujących z nim konsekwencji. Dar Ducha Świętego ma pomóc przyjmującemu sakrament dojrzałości chrześcijańskiej w kształtowaniu osobistej relacji ze swoim Zbawicielem. Zjednoczenie z Panem ma prowadzić bierzmowanego do nieustannego dawania świadectwa postawie wyrażonej przez św. Jana Chrzciciela: „Potrzeba, by On [Chrystus] wzrastał, a ja się umniejszał” (J 3, 30).

Chrystus stanowi centrum Kościoła i centrum egzystencji człowieka. Bycie „obrazem Chrystusa” oznacza, więc uobecnianie Chrystusa w świecie, co z kolei stanowi podstawowy wymiar chrześcijaństwa. Objawienie Boże dokonało się w historii zbawienia a Zbawiciel jest szczytem tej historii. Kto wierzy w Syna Bożego, ten patrzy na historię świata i własną historię, jak na historię zbawienia realizowaną przez Chrystusa. Przez sprawowane sakramenty, misterium Chrystusa ciągle się dokonuje i uobecnia w sposób tajemniczy, ale jednocześnie realny. Dlatego też to, co jest uobecnianie nie jest jedynie pamiątką i wspomnieniem, ale spotkaniem z żywym Panem i Zbawicielem. „Wierzący bierzmowani są więc prorokami nieustannej obecności Chrystusa w naszej historii, ale równocześnie są także prorokami i świadkami tej tajemnicy wobec całego świata. Kościół przez swoją wspólnotę z Chrystusem, służy całemu światu, tak jak Chrystus”¹⁷

Jednocześnie ten chrystologiczny aspekt, wyraża wzajemną zależność pomiędzy chrztem a bierzmowaniem. „Chrzest upodabnia nas do śmierci i zmartwychwstania Jezusa (Rz 6, 3–11), bierzmowanie oznacza życie owocem Paschy, którym jest posłanie Ducha Świę-

¹⁷ M. Qualizza, *Inicjacja chrześcijańska...*, dz. cyt., s. 114.

tego przez Pana”¹⁸ Posłany ze swymi darami dla ludzi Pocieszyciel podtrzymuje życie moralne człowieka, który staje się uległym na Jego poruszenia i cieszy się wewnętrznym pokojem. Trzecia Osoba Trójcy Świętej jest «duszą» i «ożywiającym tchnieniem» życia chrześcijańskiego. Ona pozwala coraz dokładniej rozumieć Jezusa; cieszyć się poznaniem go i owocnie wprowadzać w życie Jego Ewangelię¹⁹

„Powinniście wobec świata dawać świadectwo o Jego [Chrystusa] męce i zmartwychwstaniu”²⁰

W tekście analizowanej homilii znajduje się skierowane do kandydatów wezwanie do dawania świadectwa o Chrystusie, o Jego męce i zmartwychwstaniu. Z dojrzałego zaangażowania w życie Kościoła, wynika pragnienie głoszenia Chrystusa – Pana i Zbawiciela. W życiu i działalności bierzmowanego dawanie świadectwa oznacza z kolei osobiste zaangażowanie w życie Kościoła. Konstytucja o Kościele precyzuje tę misję, jako aktualizację udziału w misji Chrystusa Kapłana (KK 34), Proroka (KK 35) i Króla (KK 36). Potrójna funkcja Kościoła – nauczycielska, kapłańska i pasterska – nie jest zarezerwowana jedynie dla kapłańskiego stanu. Program Soboru Watykańskiego II dotyczący odnowy Kościoła podkreśla, że do spełnienia wspomnianych funkcji we wspólnocie Ludu Bożego, oprócz hierarchii (KK 3) powołani są także świeccy (KK 4) i żyjący w stanie zakonnym (KK 6). Soborowy dokument o apostołstwie świeckich dowartościował ten aspekt życia laikatu tłumacząc jego powołanie: „Obowiązek i prawo otrzymują na mocy samego zjednoczenia swojego z Chrystusem-Głową. Wszczepieni bowiem przez chrzest w Ciało Mistyczne Chrystusa, utwierdzeni mocą Ducha Świętego przez bierzmowanie, są oni przeznaczeni przez samego Pana do apostołstwa” (DA 3).

Uczestnictwo chrześcijan w misji Chrystusa tłumaczy fakt, że ich namaszczenie ma udział w namaszczeniu Zbawiciela (por. 1 J 2, 20; 2

¹⁸ Y. Congar, *Wierzę w Ducha Świętego. Rzeka życia płynie na Wschodzie i na Zachodzie* (Ap 22, 1), tł. L. Rutowska, t. III, Warszawa 1996. s. 258. Zdaniem autora odniesienie do tych dwóch momentów jest inspiracją dla liturgii Kościoła.

¹⁹ Benedykt XVI, *Dzielcie się z innymi darami Ducha Świętego*, „L'Osservatore Romano” 29 (2008) nr 4, s. 15.

²⁰ *Obrzędy bierzmowania...*, dz. cyt., s. 29.

Kor 1, 21). Sakramentalne obrzędy, którymi posługuje się Kościół, ilustrują niedostrzegalną duchową rzeczywistość, którą zrozumieć można jedynie na drodze wiary. Jednorodzony Syn sam poucza namaszczonej woli Ojca niebieskiego oraz dodaje sił i męstwa do jej wypełnienia. On sam nadaje pewność działalności apostołskiej, która wypływa z wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem. Ta działalność apostołska wiernych z kolei ugruntowuje i pogłębia ich przyjaźń z Ojcem niebieskim. Kontynuowanie przez dojrzałych w wierze chrześcijan posługi jedynego Dobrego Pasterza dokonuje się w imieniu i z polecenia Kościoła, w którego wspólnocie jest prowadzona. W ten sposób Wszechmogący posługuje się stworzeniami, dla realizacji planów, jakie ma względem każdego z ludzi²¹.

Na mocy już choćby tych dwóch sakramentów chrześcijanie wezwani są do życia według nowej moralności, jaka opiera się na pierwszym i największym przykazaniu miłości Boga i bliźniego (zob. Mt 22, 34–40). Kroczenie drogą miłości i świętości staje się staję z kolei możliwe dzięki namaszczeniu Duchem Świętym, który doprowadza człowieka do pełnej przemiany. On sprawia trwałą zmianę w ludzkiej duszy, wyciska na niej niezatarte znamię (2 Kor 11, 21; Ef 1, 13; 4, 30; Kol 2, 11)²².

Podstawowym zadaniem bierzmowanych jest zatem uświęcanie świata przez osobiste uświęcanie w służbie jego odnowy. Dokonywać ma się to we wszystkich dziedzinach życia, np.: w świecie polityki, przedsięwzięć społecznych, spraw gospodarczych, w dziedzinie kultury i nauki, w stosunkach międzynarodowych, w środkach masowego przekazu i przede wszystkim w życiu rodzinnym.

Włączenie chrześcijanina w posługę Chrystusa dokonuje się za sprawą Ducha Świętego od już momentu przyjęcia chrztu. Wówczas, mocą Ducha Świętego, chrześcijanie przyjmują na siebie obowiązek apostołstwa. W bierzmowaniu zobowiązanie to nabiera jeszcze bardziej wiążącego charakteru, niejako przynaglenia w kierunku działania (por. KK 11). Nie jest to zatem nowa misja, ale wyraźnie nowy akcent chrzcielnego udziału w prorockiej, kapłańskiej i królewskiej

²¹ P. Madre, *Boże wezwanie*, tł. A. Bocian, Warszawa 1994, s. 104–105.

²² Cz. Krakowiak, *Bierzmowanie w kontekście inicjacji chrześcijańskiej*, „Ateneum Kapłańskie” 70 (1977) 409, s. 247.

misji Chrystusa²³ Wyrażone w liturgii sakramentu wezwanie do misji i apostołstwa jest przynagleniem do świadectwa wierności Chrystusowi, do publicznego głoszenia Ewangelii w różnych sytuacjach i przede wszystkim życia miłością na co dzień.

Udział w kapłańskiej misji Chrystusa oznacza dla bierzmowanego zadanie, aby w jego życiu rodziły się „coraz obfitsze owoce Ducha” (KK 34). W każdej sferze życia, takiej jak: małżeństwo, praca zawodowa, wypoczynek mogą i powinny być obecne duchowe ofiary oddawane Bogu. Udział w kapłaństwie Chrystusa realizuje się przez włączanie swojego życia w jedyną ofiarę Jezusa Chrystusa. Wraz z otrzymanym Duchem Świętym chrześcijanin otrzymuje posłannictwo, przyjmuje na siebie zadanie głoszenia Dobrej Nowiny²⁴. Wraz z Chrystusem Prorokiem ma iść i nauczać wszystkie narody głosząc Dobrą Nowinę o zbawieniu (Mt 28, 19). Jego zadaniem staje się szerzenie wiary słowem i uczynkiem oraz jej obrona; ma on przez to udział w budowaniu i misji Kościoła.

Najczęściej obszarem apostołstwa pozostaje rodzina, środowisko pracy i bliscy ludzie. Kościół jednak, na wzór Chrystusa, jest wezwany do służby całemu światu. Dlatego nauczanie mocą Ducha Świętego staje się służbą na rzecz wszystkich ludzi. Udział w królewskiej władzy Chrystusa oznacza działania, w których chrześcijanie poddają świat Bogu. Może się to dokonywać na różnych płaszczyznach. W nauczaniu Soboru odnaleźć można kilka płaszczyzn oddziaływania katolików na świat współczesny (KK 36). Najbliższy człowiekowi obszar to on sam i czynienie swego życia jeszcze bardziej miłego Bogu. Może to oznaczać na przykład panowanie nad własnym grzechem czy odczytywanie woli Bożej w codzienności. Kolejną przestrzenią jest prowadzenie innych do Chrystusa, Pana i Króla wszechświata. Najbardziej skuteczną wydaje się w tym postawa służby i miłości. Trzeci obszar oddziaływania to poznawanie świata, odkrywanie praw nim rządzących, by czynić ten świat lepszym. W takiej posłudze bierzmowanemu powinna towarzyszyć myśl, że „bez Chrystusa, bez przestrzegania Jego nauki i przykazań świat nie

²³ Zob. B. Mokrzycki, *Obleczeni mocą...*, dz. cyt., s. 126.

²⁴ Zob. Y. Congar, *Wierzę w Ducha...*, dz. cyt., s. 259.

może sobie zapewnić ani trwałego pokoju, ani porządku, ani organicznego wzrostu wartości kultury i cywilizacji”²⁵

Urzeczywistniającą się w życiu człowieka i wspólnoty obecność Ducha Świętego poznaje się przede wszystkim po jego owocach (zob. Ga 5, 22). Każdy z otrzymanych darów działa zawsze – czy to pośrednio, czy też bezpośrednio – dla dobra Kościoła. Przez takie działanie wznoszona jest Boża budowla Mistycznego Ciała Chrystusa, powiększa się obszar ludzkiego dobra i zaspokajane są potrzeby świata²⁶. Objawianie się Ducha dla wspólnego dobra pozwala doświadczać prawdy, że „gdy we «wspólnocie» powstają nowe potrzeby i nowe problemy, wraz z nimi, jak zaświadcza historia Kościoła, pojawiają się też nowe dary”²⁷

„Staniecie się w doskonalszy sposób (...) członkami Jego [Chrystusa] Kościoła. (...) Bądźcie żywymi członkami tego Kościoła”²⁸

Liturgia bierzmowania podkreśla eklezjalny wymiar tego sakramentu. Homilista podczas głoszonego słowa Bożego wyraźnie akcentuje pełniejsze włączenie chrześcijanina w Mistyczne Ciało Chrystusa, jakie dokonuje się przez namaszczenie krzyżmem świętym i nałożenie rąk ze słowami „przyjmij znamię daru Ducha Świętego” Poczyszyciel stanowi więź, która z ochrzczonych tworzy Kościół. Wspólnota ta, której głową jest Syn Boży charakteryzuje się tym, że „żywy Kościół jest tam, tylko tam, ale i wszędzie tam, gdzie ludzie otwierają się na działanie Ducha Świętego, pozwalają się spotkać z Duchem Jezusa Chrystusa i przez niego określić”²⁹

Bierzmowanie, jako sakrament Trzeciej Osoby Boskiej, ma wyraźnie wspólnotowy charakter. Udzielana wówczas łaska nie jest przeznaczona tylko dla samego przyjmującego ten sakrament, ale

²⁵ J. Buxakowski. *Aspekty duszpasterskie teologii bierzmowania*, [w:] *Ewangelizacja młodzieży...*, dz. cyt., s. 32.

²⁶ Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Christifideles laici” o powołaniu i misji świeckich w Kościele i świecie* (30 grudnia 1988), nr 24.

²⁷ Jan Paweł II, *Wierzę w Ducha Świętego Pana i Ożywiciela*, Watykan 1992, s. 328.

²⁸ *Obrzędy bierzmowania...*, dz. cyt., s. 29-30.

²⁹ Zob. T. Schneider, *Znaki bliskości...*, dz. cyt., s. 126.

dzięki tej łasce bierzmowany staje się w doskonalszy sposób członkiem Mistycznego Ciała Chrystusa. Ma on służyć wspólnocie Ludu Bożego, umacniać ją i ożywiać.

Eklezjalny sens bierzmowania podkreśla także fakt, że zwyczajnym szafarzem tego sakramentu jest biskup. Wówczas – jak wytłumaczono we *Wprowadzeniu teologicznym i pastoralnym* do księgi obrzędów – wyraźniej dostrzegalny jest „jego związek z pierwszym zstąpieniem Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy, kiedy Apostołowie napełnieni Duchem Świętym sami przekazywali Go wiernym przez włożenie rąk”³⁰. Ponadto

wymowa tego jest taka, że inicjacja chrześcijańska to zarazem inicjacja eklezjalna, a dopełnienie jej i przypieczętowanie należy do zwierzchnika danego Kościoła, reprezentanta *par excellance* jego apostołowości, jedności i katolickości³¹

Gest nałożenia rąk wyraża także zaangażowanie w życie Kościoła. W tradycji biblijnej oznacza przekazanie odpowiedzialności, zadań, uzyskanie nowych kompetencji, a także większą troskę o wspólnotę. Bierzmowanie w swojej istocie jest ukierunkowane na wyrażenie i urzeczywistnienie dojrzałości oraz wzrastania Kościoła. Chrzęścjanin bierze odpowiedzialność za Kościół w konkretnej sytuacji i konkretnych okolicznościach. Duch Święty wyposaża bierzmowanego w niezbędne charyzmaty, potrzebne całej wspólnotie.

Relacje między wspólnotą Ludu Bożego a bierzmowanym tworzy się na drodze odpowiedzialności. Obopólny charakter tej odpowiedzialności wyraża się w prawdzie, że wzrastanie w wierze jest możliwe dzięki wspólnotie, a wspólnota żyje dzięki poszczególnym osobom, „członkom”, które posiadają swoje osobiste charyzmaty. Otrzymany osobiście „dar Ducha Świętego” korzysta ze specyficznych, indywidualnych uzdolnień i predyspozycji bierzmowanego, aby je uczynić przydatnymi dla całej wspólnoty Kościoła. „Moc Ducha Świętego – jak tłumaczy Benedykt XVI – nieustannie napełnia Kościół życiem. Dzięki łasce Sakramentów Kościoła, ta moc oddziałuje także w naszym wnętrzu, jak podziemna rzeka, która karmi

³⁰ *Obrzędy bierzmowania...*, dz. cyt., s. 19.

³¹ Y. Congar, *Wierzę w Ducha...*, dz. cyt., s. 260.

ducha i pociąga nas coraz bliżej do źródła naszego prawdziwego życia, którym jest Chrystus”³².

Dar Ducha Świętego, którego otrzymują bierzmowani, pozwala aby ich życie duchowe zostało umocnione. Wydaje się, że czasami ten aspekt sakramentu duchowego umocnienia jest pomijany. Jednak jego liturgia podkreśla także osobisty aspekt. W obrzędzie pojawia się wielokrotnie zapewnienie o dokonującym się wówczas umocnieniu chrześcijanina. W teologii tego sakramentu wyraźnie akcentuje się nowe zadania stojące przed bierzmowanym. *Błogosławieństwo* kończące obrzędy (zarówno w czasie Mszy, jak i poza nią) zawiera błagania w intencji przyjmujących dar Trzeciej Osoby Boskiej, aby zostali umocnieni w wyznawaniu prawdziwej wiary. W formułach *Modlitwy powszechnej* wspólnota wiernych prosi dla nich o męstwo³³. Chrześcijanin zatem nie pozostaje nigdy sam wobec świata. Jezus obiecał uczniom zesłać Pocieszyciela (J 14, 26), by ich umacniał i wspierał. Stąd też zrozumieliśmy staję się fakt, że sakrament dojrzałości chrześcijańskiej Tertulian nazywa „*gratia roboris et virtuti – łaska wzmocnienia i męstwa*”

Uzasadnionym i wyjątkowo pożytecznym jest zaakcentowany w homilii fakt, że dzięki spełnieniu obietnicy umocnienia Duch Święty swoją łaską uzdalnia bierzmowanych do żywego udziału w życiu Kościoła. Życie we wspólnocie Mistycznego Ciała Chrystusa opiera się na własnym, osobistym doświadczeniu tajemnicy Boga. Chrześcijanin wzorem św. Pawła Apostoła powinien nieustannie przeżywać radość z faktu zjednoczenia z Wszechmogącym: „Nam zaś objawił to Bóg przez Ducha. Duch przenika wszystko, nawet głębokości Boga samego. (...) Otóż my nie otrzymaliśmy ducha świata, lecz Ducha, który jest z Boga, dla poznania dobra, jakim Bóg nas obdarzył” (1 Kor 2, 10–12). Przez bierzmowanie każdy zaproszony zostaje do budowania osobistej relacji z Bogiem, do rozwoju własnej duchowości.

Opierając się na nauczaniu Apostoła Narodów odnaleźć można odpowiedź na pytanie, na czym polega osobista relacja z Bogiem

³² Benedykt XVI, *Homilia na Mszy św. kończącej XXIII ŚDM* (Sydney, 20 lipca 2008), www.sydney2008.pl.

³³ *Obrzędy bierzmowania...*, dz. cyt., s. 38, 40.

i rozwój życia wewnętrznego? Sakrament bierzmowania daje chrześcijaninowi jakby nasienie daru Ducha Świętego, które ma obumrzeć i wydać plon zjednoczenia z Bogiem przez osobistą wierność Trzeciej Osobie Boskiej w całym życiu. W ten sposób dokonywać się będzie nieustannie jego wewnętrzne odnowienie (Tt 3, 5 n.) aż do odkupienia ciała (Rz 8, 23)³⁴. Sakrament misji i apostołstwa, który ustanowiony został jako źródło pomocy w chrześcijańskim realizowaniu powołania uzdalnia do wyznawania wiary i ukazywania świadectwa miłości już nie w prywatny sposób, ale w charakterze świadka delegowanego przez Kościół (Dz 8, 17; 19, 6). Wówczas – jak podkreślono na Synodzie w Elwirze (ok. 303 r.) – świadectwo takie dawane będzie bez lęku czy słabości.

Wierzący, który zna Boga, żyje we wspólnocie z Nim, mimo że nie zawsze jest w stanie ogarnąć Jego tajemnicę. Taka bliskość ze Zbawicielem stanowi duchowość chrześcijanina czyli jego życie w Bogu. Dojrzałe przeżywanie tego faktu, jest źródłem podstawowych zadań bierzmowanego – zaangażowania w Kościół i formy Jego apostołstwa. „W życiu duchowym wierzący staje się uczestnikiem życia i wolności Bożej. I właśnie poczynając od tego ma sens i treść każde głoszenie, każda ewangelizacja i każdy obowiązek: rodzi się z radości wspólnoty z Bogiem i z radości życia, które otrzymuje się od Boga, które też do Boga prowadzi”³⁵. Zgodność życia bierzmowanych z ich wiarą będzie sprawiać, że staną się oni światłością świata. Taką postawą przyciągną innych do umiłowania prawdy i dobra Chrystusa i Kościoła. Dzięki darom sakramentu misji i apostołstwa otworzą serca swoich bliźnich na działanie zbawczej łaski³⁶.

³⁴ J. Buxakowski, *Inicjacja chrześcijańska a życie wewnętrzne*, „Ateneum kapłańskie” 67 (1975) 399, s. 8.

³⁵ M. Qualizza, *Inicjacja chrześcijańska...*, dz. cyt., s. 116.

³⁶ Zob. L. Balter, *Apostolstwo w ujęciu Soboru Watykańskiego II*, „Studia Theologica Varsaviensia” 23 (1985) nr 2, s. 237–258.

Niektóre aspekty duszpasterskie rytua bierzmowania

Sakrament misji i apostołstwa stanowi kulminację inicjacji chrześcijańskiej. To, co rozpoczęło się podczas chrztu, znajduje swoją pełnię w bierzmowaniu. Dla ukazania znaczenia tego sakramentu, warto w praktyce duszpasterskiej korzystać z inspiracji zawartych w jego liturgii. Przez bierzmowanie uczniów Chrystusa, zostaje wezwany do wzięcia odpowiedzialności za rozwój swojej wiary oraz za wspólnotę Kościoła. Dokonuje się to w sposób łagodny, kiedy chrześcijanin osiąga naturalną dojrzałość i „przechodzi od okresu egocentryzmu do okresu uspołecznienia a przynajmniej do etapu presocjalnego”³⁷ W praktyce duszpasterskiej czasami zbyt mocno akcentuje się formalne wymogi stawiane kandydatom do bierzmowania (np. wiek), a zaniedbuje się kształtowanie osobistej odpowiedzialności młodego człowieka. Więcej uwagi poświęca się przez to, samemu przygotowaniu do celebracji a mniej znaczeniu podejmowanego zobowiązania, jakie zakłada przyjęcie tego sakramentu. „Zobowiązanie wiąże na zawsze, celebacja natomiast trwa przez chwilę. Odpowiedzialność lub przekazanie odpowiedzialności dokonuje się w celebracji, w chwili ważnej, lecz jej źródło znajduje się w darze Bożym. Nie jest to inwestycja socjologiczna, lecz teologiczna. Dar pochodzi z mocy Ducha. Pamięć o tym oznacza posiadanie właściwego poczucia rzeczywistości i nie mieszanie obowiązku z gestem prywatnej dobrej woli”³⁸.

Dla owocnego przyjęcia sakramentu dojrzałości chrześcijańskiej wyjątkowo aktualnymi pytaniami wydają się takie, jak: czy otrzymujący dar Ducha Świętego są do tego wystarczająco przygotowani? Czy istnieje najlepszy model przygotowań? Co oznacza sakrament duchowego umocnienia nie tylko dla tych, którzy do niego przystępują, lecz także dla ich rodziców i świadków? Co w przyszłości oznaczać będzie dla kogoś fakt, że jest bierzmowany? Jak można żyć sakramentalną łaską misji i apostołstwa, aby stała się ona rzeczywistością odciskającą swe piętno na życiu?³⁹

³⁷ Y. Congar, *Wierzę w Ducha...*, dz. cyt., s. 263.

³⁸ M. Qualizza, *Inicjacja chrześcijańska...*, dz. cyt., s. 113.

Dojrzałość kandydata musi wyrażać osobistą odpowiedzialność zarówno za własną wiarę i jej rozwój, jak i za Kościół. Pomijanie tego drugiego aspektu może zaowocować prywatyzacją wiary, a w konsekwencji zerwaniem więzi ze wspólnotą Ludu Bożego. W tym kontekście zrozumiałym wydaje się nauka Kościoła o posługach chrestnych i świadków bierzmowania, do których mogą być dopuszczeni jedynie ci, którzy przyjęli znamię daru Ducha Świętego. Powyższa praktyka opiera się na prawdzie, że w bierzmowaniu ukryta jest łaska uzdalniająca do należytego wypełnienia obowiązków wypływających z przyjęcia obowiązków chrestnego i świadka. Wyjątkowa godność powołanych do pełnienia tych funkcji tłumaczona jest przyjęciem odpowiedzialności za drugiego człowieka, nawiązaniem więzów duchowego ojcostwa i macierzyństwa. Występują oni nie tylko jako świadkowie, lecz także jako przejęci o rozwój duchowy innych reprezentanci Kościoła.

Życie chrześcijan powinno charakteryzować apostołstwo czyli przekazywanie duchowych wartości innym. Kiedy człowiek nie podejmuje trudu głoszenia Ewangelii i przekazywania Bożej prawdy i miłości wówczas popełnia „niedorzeczność życia” Dokonuje się wtedy odrzucenie daru gotowości wykonywania Bożych poleceń, zobowiązań, natchnień i zaproszeń⁴⁰

Zasadniczym celem przygotowania do sakramentu bierzmowania jest wzmacnianie w wiernych świadomości odpowiedzialności za głoszenie Ewangelii Chrystusa. Nie wystarcza tylko świadomość własnej wiary, lecz potrzeba także osobistego zaangażowania. „Nowe sytuacje – zarówno w Kościele, jak i w życiu społecznym, ekonomicznym, politycznym i kulturalnym – domagają się dzisiaj ze szczególną siłą zaangażowania świeckich. Bierność, która zawsze

³⁹ Zob. A. Grün, *Bierzmowanie. Odpowiedzialność i siła*, tł. G. Sowiński, Kraków 2004. Autor opisuje następujące wydarzenie: „Dzięki bierzmowaniu człowiek powinien przyjąć odpowiedzialność za własne życie. Moja siostra, gdy któreś z jej dzieci miało przystąpić do bierzmowania, odbyła z nim dłuższą rozmowę na temat odpowiedzialności, a po kościelnej uroczystości wręczyła mu klucze do domu”

⁴⁰ Zob. W. Urban, *Sakrament dojrzałości chrześcijańskiej*, Wrocław 1979, s. 96–97.

była postawą nie do przyjęcia, dziś bardziej jeszcze staje się winą. Nikomu bowiem nie godzi się stać w bezczynności”⁴¹.

Ważność sakramentu nie oznacza jego owocności. Może być on ważny, ale człowiek może nie otrzymać związanych z nim łask przez to, że ich nie przyjmie. Może się przed nimi zamknąć, bądź na nie otworzyć. Duch Święty potrzebuje wewnętrznej dyspozycji, jaką jest na przykład dusza wolna od grzechu śmiertelnego czy żywa wiara. Bóg przychodzi do tych, którzy na Niego czekają i pragną jego działania w życiu. Częstym błędem wydaje się myślenie i postawa charakteryzujące się przekonaniem, że bierzmowanie kończy pewien etap w życiu religijnym człowieka, tym czasem stanowi on początek ludzkiej drogi ku pełni życia wiarą⁴². Najważniejszym zobowiązaniem, jakie przyjmuje na siebie bierzmowany, jest życie tajemnicą Ducha Świętego na co dzień, które tłumaczone jest jako wzrastanie na wzór Jezusa w łasce i mądrości u Boga i u ludzi (Łk 2, 52). Nowe *Ordo Confirmationis* akcentuje prawdę o dokonującym się wówczas upodobnieniu człowieka do Chrystusa, o stawaniu się wówczas – jak nazwane to zostało w homilii – przyjemną wonią Chrystusa dla świata⁴³.

Prezentowaną analizę proponowanej homilii obrzędów bierzmowania pod kątem skutków daru Ducha Świętego można streścić myślą łódzkiego teologa moralisty ks. Tadeusza Sikorskiego: „pomiędzy sakramentem a działaniem zachodzi ściśle powiązanie, w takim nawet stopniu, że oba pojęcia są słownymi znakami jednej rzeczywistości – sakramentu, który znajduje swą pełnię, gdy wciela się w egzystencję ludzką”⁴⁴. Bierzmowanie należy bowiem do tych siedmiu sakramentów, które zaspokajają potrzeby człowieka, zarówno jako jednostki, jak i stanowiącego element społeczeństwa. Dzięki otrzymanym tchnieniom mocy Bożej w codziennych zmaganiach o świętość człowiek odnajduje takie skarby ducha jak radość i pokój, które

⁴¹ Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Christifideles laici”...*, dz. cyt., nr 3.

⁴² T. Dajczar, *Rozważania o wierze. Z zagadnień teologii duchowości*, Częstochowa 1998⁹, s. 182–183.

⁴³ Zob. B. Lewandowski, *Wymogi pastoralne nowego obrzędu bierzmowania*, „Ate-neum Kapłańskie” 64 (1972) 380, s. 407–409.

⁴⁴ T. Sikorski, *Sakramenty święte...*, dz. cyt., s. 304.

są owocem zjednoczenia z Trójcą Świętą. Rola Ducha Świętego – jak trzeba wyczytać z analizowanej homilii – sprowadza się do dwóch funkcji: osobistego uświęcenia człowieka oraz jego adaptacji do różnych potrzeb w Kościele.

The Effects of the Gift of the Holy Spirit in the Light of the Homily of the Confirmation Rites Summary

Theologians, since the Second Vatican Council, when paying attention to the sacraments of Christian initiations (baptism, confirmation and Eucharist), have been underlining the obligations resulting from the receiving of these sacraments. The article entitled “The effects of the gift of the Holy Spirit in the light of the homily of the confirmation rites” analyzes the commitments by which all those, who in confirmation received the gift of the Third Person of the Holy Trinity, became bound. The homily of the renewed rites of the sacrament of Christian maturity lists the following commitments: to work at becoming a better image of Christ, to always be a witness of the suffering and rising of Our Saviour and to become active members of the Church. This analysis shows how strong a relationship is between the gift of the Holy Spirit and the life of a Christian, who receives it in confirmation. The grace of God has a mighty power to change human lives and lead us through the path of Salvation. The Sacrament is not only a gift, but also a message. Confirmation entwines the life and work of a man with the mystery of the Pentecost. Therefore it obliges us to spread the Gospel about Christ who is saving us and living within the community of Church. This close tie between a person receiving confirmation and Church is more strengthened by the fact that the sacrament is conferred by a bishop.